

Verslag uitstap Amsterdam 21/09/2025

Op zondag 21 september reden we opnieuw met een volle bus naar Amsterdam voor onze eerste uitstap van het academiejaar. Op het programma stond een bezoek aan het H'ART Museum en aan het Paleis op de Dam.

In de voormalige Hermitage (nu dus H'ART) werden we opgewacht in het Grand Café voor een koffietje met gebak. Daarna nam een gids ons mee om ons rond te leiden doorheen de expo 'Brancusi, The Birth of Modern Sculpture'. Wie nog geen fan was van deze uitzonderlijke Roemeense-Franse beeldhouwer (1876-1957), was dat beslist na afloop. Brancusi wordt beschouwd als de grondlegger van de moderne beeldhouwkunst. In enkele jaren tijd ontwikkelde hij een bijzondere stijl door vormen te versimpelen en terug te

brenge naar de essentie. Hij maakte steeds zijn werken onmiddellijk in het beoogde materiaal, zonder een 'voormodel' in klei of terracotta.. Hij werkte met verschillende materialen, zoals brons, metalen, hout, klei, gips, marmer en dat soms tegelijk gecombineerd in één beeld. Nog opvallend : zijn sokkels maken deel uit van de werken die hij creëert.

Die terugkeer naar de essentie waar hij voor staat, wordt in de eerste zaal al onmiddellijk voorgesteld met 'La Muse endormie', één van de mooiste voorbeelden van hoe hij die eenvoud tracht te bereiken. Deze gepolijste bronzen compositie is haast buitenaards en toch voelt ze vertrouwd, want

je herkent nog steeds, hetzij vaag, de kaaklijn, de ogen, de wenkbrauwen, de neus, de mond en zelfs de haarstrengen op het vrouwenhoofd. Het liggend hoofd wordt ook nog in andere materialen voorgesteld en ook hier zien we dat de gezichtstrekken tot hun essentie werden teruggebracht. Hij doet hetzelfde met een kinderhoofdje (Tête d'enfant endormi) : in een serie laat hij stap voor stap zien hoe hij naar die meest eenvoudige vorm toewerkt.

In de zaal 'Portretten?' zien we hoe hij steeds meer afstand neemt van de uiterlijke trekken van een persoon, maar zonder de menselijke figuur uit het oog te verliezen.

De basis van de getoonde beeldenreeks is het geschilderde portret 'Profile de femme au chignon, visage incliné', wat een samenvoeging blijkt te zijn van enkele vrouwengezichten van bevriende dames. In de gebeeldhouwde vrouwenhoofden, zien we telkens andere accenten terug komen, zodat de persoonlijke kenmerken van elk van die vrouwen toch een plekje krijgen : hun opvallende

amandelvormige ogen, de krul in hun haren, de fijne neus en lippen. Door het gebruik van verschillende materialen en sokkels, lijken de beelden ook elk voor zich te spreken. Brancusi had ook een voorliefde voor dieren. We zien in

een aparte hoek van de zaal enkele uitbeeldingen van sterk vereenvoudigde vogels, een zeehond en een schildpad, uitgevoerd in steen, (gepolijst) brons en op specifieke sokkels geplaatst.

En dan zijn daar nog de 'Colonne sans fin', zonder twijfel de meest in het oog springende en meest baanbrekende werken van Brancusi. Hij maakt hier de sokkel tot een kunstwerk door de vormen steeds weer op te stapelen en er zo een beeldhouwwerk van te maken en dat weer te verheffen tot bouwkunst. Je ziet die ambitie ook weerkeren in 'Projet d'Architecture', een beeldenreeks in eikenhout, gips, kalksteen of teak. We bewonderen de 'Kariatide –La Timidité' en enkele andere uitvoeringen voornamelijk in hout.

Op de bovenverdieping treffen we de opstelling 'Vrouwelijk en mannelijk' aan. Door het streven naar de essentie van een figuur, kan je niet altijd meer duidelijk een man of vrouw onderscheiden in Brancusi's werken. Zo ontstaat het beeld 'Princesse X', dat een schok teweegbracht in de kunstenaarswereld. In 1920 werd het zelfs uitgesloten van een expo omwille van de dubbelzinnigheid van het beeld dat verwijst naar de Griekse god Hermaphroditus. Onze 21^e -eeuwse ogen zien een prachtige combinatie met subtiële details als haarlokken, gedraaide vormen en een vage aanduiding van gelaatstrekken. We bewonderen ook nog enkele torso's in prachtig houtwerk gecombineerd met kalksteen. Brancusi heeft in zijn werken ook aandacht voor licht en beweging door gebruik te maken van glanzende en weerspiegelende materialen die het licht in de ruimtes lijken te weerkaatsen.

En dan is hij daar : 'De Kus' : de geliefden staan oog in oog en zijn elkaars spiegelbeeld geworden.

Ze zijn haast versmolten tot één blok, in een oneindige verstrengeling.

Hij herhaalt dit thema in verschillende uitvoeringen en groottes: als patroon boven zuilen, in op zichzelf staande beelden en zelfs in een toegangspoort. 'De Kus' is een symbool voor zijn kunstenaarschap en zijn spirituele zoektocht geworden. Ook de inkt in het atelier van Brancusi, via allerlei foto's en filmpjes, was zeker de moeite waard. Dankzij het momenteel gesloten Centre Pompidou, dat de werken

van Brancusi uitleende aan dit museum, konden we genieten van deze uitzonderlijke expo!

Na een smakelijke lunch in het Grand Café, gaan we te voet door de stad naar Het Koninklijk Paleis op de Dam.

Door de gidsen worden we ingewijd in de geschiedenis van het 'Paleis', dat door de Antwerpse beeldhouwer Artus Quellinus is gedecoreerd. Hij heeft daar bijna 15 jaar aan gewerkt in de periode 1650-1665. Hij leverde de ontwerpen voor de sculpturen van het interieur, maar de uitvoering ervan gebeurde onder zijn leiding grotendeels door zijn studenten en de medewerkers van zijn atelier. Quellinus komt uit een beeldhouwersgeslacht uit Antwerpen en zoals dat in die tijd ging, trok hij naar Rome op studiereis om er de classicistische barok te bestuderen. Daar leerde hij veel over verhoudingen en perfecte balans in de uitvoering van zijn beelden. Na zijn terugkeer raakte hij onder de invloed van zijn stadsgenoot Rubens. Van deze twee periodes uit zijn leven vinden we in de expo op de gelijkvloerse verdieping heel wat voorbeelden en informatie terug. We zien de invloed van Rubens vooral in de beelden van personen terugkomen : die lijken wel van vlees en bloed! Ook de schwung die je regelmatig aantreft in de beelden, komt voort uit de invloed van Rubens.

Voor Quellinus zijn beelden kon uitvoeren op ware grootte, maakte hij een voorbeeld, een soort toonmodel, voor zijn klant. Dat gebeurde dan in terracotta, om de kosten te drukken. De klant kon dan eventueel nog aan- of opmerkingen maken in verband met de uitvoering en daarna ging

het voorstel naar het atelier voor de definitieve uitvoering. We zien op deze expo ook enkele voorbeelden van dat 'kladwerk'.

Zijn meest bekende ontwerp is dat van de 'Vierschaar', op de benedenverdieping. Er werd in de 17de eeuw recht gesproken in het toenmalige stadhuis en dat komt tot uiting in de kariatiden in de vorm van misdadige vrouwen. We zien er ook een uitbeelding van 'Salomonsoordeel' op één van de wanden.

De classicistische invloed zie je vooral in de thematiek en de onderwerpkeuze voor de beelden. Je merkt dadelijk dat de stad Amsterdam zich het middelpunt van de wereld waande en dat moest vooral groot en groots uitgebeeld worden. In de

enorme zaal op de eerste verdieping kom je zowel Atlas die het universum torst tegen als de Stedenmaagd die de wereld aan haar voeten heeft. In elke hoek van de zaal wordt één van de vier elementen uitgebeeld, samen met planten en dieren uit de toen gekende wereld. Om de ruimte nog wat extra cachet te geven, is er op de vloer een uitbeelding van het heelal en van de 17de eeuwse wereld aangebracht. Overal zie je verwijzingen naar de zon, de maan en de planeten die de stad Amsterdam omringen. Opvallend is de doorgetrokken symmetrie in de opbouw van de decoratie. Alle onderdelen op de wanden en op de plafonds zijn telkens verbonden met guirlandes en slingers met vruchten en bloemen. Geen plekje is onbewerkt gebleven. Ook vrouw Justitia kreeg haar plekje in dit beeldenuniversum, geflankeerd door 'Dood' en 'Straf'.

Voor wie de uitgebreide decoraties nog niet beu was, stonden er nog andere werken van Quellinus opgesteld in de zijgangen naar de antichambres. Je vindt er o.a. het prachtige Sint-Petrus -beeld uit de Sint-Andrieskerk van Antwerpen. Je ziet haast de spijt en het berouw van het gezicht van de mannenfiguur afdruipe...

Na een frisse wandeling naar de bus stop, keerden we weer voldaan terug naar Lier.

Tekst : Leen Massei

Foto's : Rita Van Looy